

WAHREN-OPISTON TASA-ARVO- JA YHDENVERTAISUUSUUNNITELMA 2023-2026

Hyväksytty kansalaisopiston opettajakokouksessa 20.1.2023, lähetetty lautakunnalle tiedoksi 20.1.2023

Sisällys

- 1 Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman tarkoitus
- 1.2 Tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyvä lainsäädäntö
 - 1.2.1 Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (30.12.2014/1329)
 - 1.2.2 Yhdenvertaisuuslaki (30.12.2014/1325)
- 2 Forssan kaupungin henkilöstöä koskeva tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma
 - 2.1 Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuus kansalaisopistossa
 - 2.1.1 Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden nykytilanne ja toteutuminen
 - 2.1.2 Suunnitelman laadinta, tavoitteet ja toiminta-ohjeet syrjintä ja häirintätilanteissa
 - 2.1.3 Suunnitelman hyväksyminen, tiedottaminen ja arviointi

1 Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman tarkoitus

- Oppilaitoksen ja koulutuksen järjestäjän velvollisuutena on tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen.
- Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta velvoittaa laatimaan tasa-arvosuunnitelman.
- Yhdenvertaisuuslaki edellyttää, että oppilaitoksella pitää olla suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi ja niissä tehdään järjestelmällistä tasa-arvotyötä.
- Suunnitelmalla on tarkoitus edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa oppilaitoksessa ja yhteiskunnassa. Suunnitelmalla pyritään estämään sukupuoleen, ikään, alkuperään, kieleen, uskontoon, vakaumukseen, mielipiteeseen, seksuaaliseen suuntautumiseen, terveydentilaan tai vammaisuuteen liittyvää syrjintää.
- Perustuslain mukaan yhdenvertaisuus tarkoittaa yhdenvertaisuutta lain edessä, mutta myös syrjinnän kieltämistä.
- Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmalla pyritään luomaan edellytykset viihtyisälle ja turvalliselle oppimisympäristölle.
- Suunnitelman tavoitteena on myös estää sukupuoleen perustuva häirintä ja seksuaalinen häirintä.
- Oppilaitoksen arjessa on tärkeää osata tunnistaa syrjintä ja syrjivät asenteet ja puuttua niihin.

1.2 Tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyvä lainsäädäntö

1.2.1 Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta

Viranomaisten ja koulutuksen järjestäjien sekä muiden koulutusta tai opetusta järjestävien yhteisöjen on huolehdittava siitä, että kaikilla on samat mahdollisuudet koulutukseen ja ammatilliseen kehitykseen ja että opetus ja oppimateriaalit tukevat tämän lain tarkoituksen toteutumista.

Tasa-arvoa edistetään koulutuksessa ja opetuksessa myös lapsen ja nuoren ikä ja kehitys huomioon ottaen.

Tasa-arvosuunnitelman sisältö

1) selvitys oppilaitoksen tasa-arvotilanteesta;

2) tarvittavat toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi;

3) arvio aikaisempaan tasa-arvosuunnitelmaan sisältyneiden toimenpiteiden toteuttamisesta ja tuloksista. Erityistä huomiota kiinnitetään opetuksen järjestämiseen sekä seksuaalisen häirinnän ja sukupuoleen perustuvan häirinnän ehkäisemiseen ja poistamiseen.

Välitön ja välillinen syrjintä sukupuolen perusteella on kielletty.

Välittömällä sukupuoleen perustuvalla syrjinnällä tarkoitetaan:

- 1) naisten ja miesten asettamista eri asemaan sukupuolen perusteella;
- 2) eri asemaan asettamista raskaudesta tai synnytyksestä johtuvasta syystä;
- 3) eri asemaan asettamista sukupuoli-identiteetin tai sukupuolen ilmaisun perusteella.

Välillisellä sukupuoleen perustuvalla syrjinnällä tarkoitetaan:

- 1) eri asemaan asettamista sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun nähden neutraalilta vaikuttavan säännöksen, perusteen tai käytännön nojalla, jos menettelyn vaikutuksesta henkilöt voivat tosiasiallisesti joutua epäedulliseen asemaan sukupuolen perusteella;

Syrjintä on kielletty riippumatta siitä, perustuuko se henkilöä itseään vai toista koskevaan tosiseikkaan tai oletukseen.

1.2.2 Yhdenvertaisuuslaki

Koulutuksen järjestäjän ja tämän ylläpitämän oppilaitoksen on arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi.

Syrjinnällä tarkoitetaan:

1. Sitä, että jotakuta kohdellaan epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta kohdellaan, on kohdeltu tai kohdeltaisiin vertailukelpoisessa tilanteessa (välitön syrjintä 10 §);
2. Sitä, että näennäisesti puolueeton säännös, peruste tai käytäntö saattaa jonkun erityisen epäedulliseen asemaan muihin vertailun kohteena oleviin nähden, paitsi jos säännöksellä, perusteella tai käytännöllä on hyväksyttävä tavoite ja tavoitteen saavuttamiseksi käytetyt keinot ovat asianmukaisia ja tarpeellisia (välillinen syrjintä 13 §);
3. Henkilön tai ihmisryhmän arvon ja koskemattomuuden tarkoituksellista tai tosiasiallista loukkaamista siten, että luodaan uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai hyökkäävä ilmapiiri (häirintä 14 §);
4. Annettua käskyä tai ohjetta syrjiä

Etninen syrjintä on ihmisten eriarvoista kohtelua sillä perusteella, että he kuuluvat tiettyyn etniseen tai kansalliseen ryhmään. Etnistä syrjintää voi olla myös erilaiseen asemaan asettaminen henkilön uskonnon tai kansalaisuuden perusteella.

Häirinnällä tarkoitetaan henkilön tai ihmisryhmän arvon ja koskemattomuuden tarkoituksellista tai tosiasiallista loukkaamista siten, että luodaan uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai hyökkäävä ilmapiiri. Muodollisen yhdenvertaisuuden toteutuminen tarkoittaa sitä, että samanlaisessa tapauksessa ihmisiä tulee kohdella samalla tavoin. Tasapuolinen kohtelu on tärkeä hallinnon oikeusperiaate.

Perustuslaki kieltää ihmisten asettamisen erilaiseen asemaan ilman hyväksyttävää perustetta. Hallintolain 6 § mukaan viranomaisen toimien on oltava puolueettomia ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden.

Tosiasiallinen yhdenvertaisuuden toteuttaminen edellyttää yhteiskunnassa esiintyvän syrjintään perustuvan eriarvoisuuden aktiivista poistamista.

Samanlainen kohtelu ei aina takaa yhdenvertaisuuden toteutumista, sillä ihmisten lähtökohdat ja mahdollisuudet ovat erilaiset. Yhdenvertaisuuden aktiivinen edistäminen voi merkitä poikkeamista samanlaisen kohtelun periaatteesta, jotta heikommassa asemassa olevien ryhmien tosiasiallinen yhdenvertaisuus toteutuisi.

Tosiasiallisen yhdenvertaisuuden edistäminen edellyttää myös välilliseen syrjintään puuttumista. Välillinen syrjintä on usein tahatonta ja perustuu esimerkiksi siihen, ettei näennäisesti puolueettoman säännöksen tai käytännön vaikutuksia erilaisiin ihmisiin tunnisteta.

Positiivinen erityiskohtelu tarkoittaa tietyn syrjinnälle alttiin ryhmän (esim. vanhukset, lapset, etniset vähemmistöt) asemaa ja olosuhteita parantavia erityistoimenpiteitä, jotka tähtäävät tosiasiallisen yhdenvertaisuuden turvaamiseen eivätkä asteeltaan muodostu toisia syrjiviksi. Yhdenvertaisuuslain 7 § mukaan positiivisen erityiskohtelun on oltava pyrityn tavoitteen kannalta oikeasuhteista. Positiivisella erityiskohtelulla tarkoitetaan määräaikaiseksi suunniteltuja rekrytointiin, uralla etenemiseen ja oppilasvalintoihin liittyviä toimenpiteitä, joilla lisätään aliedustettujen ryhmien osuutta työpaikoilla, eri henkilöstöryhmissä ja oppilaitoksissa.

Yhdenvertaisuuslain 5 § mukaan koulutuksen järjestäjän on tarvittaessa tehtävä kohtuullisia mukautuksia vammaisten henkilöiden työhön tai koulutukseen pääsyn, työssä selviämisen ja työuralla etenemisen turvaamiseksi.

Kohtuullinen mukauttaminen tarkoittaa yksittäistapauksessa toteutettavia tarpeellisia ja asianmukaisia muutoksia ja järjestelyjä, joilla ei aiheuteta suhteetonta rasitetta esimerkiksi työnantajalle tai koulutuksen järjestäjälle, ja joilla varmistetaan vammaisten henkilöiden mahdollisuus nauttia tai käyttää kaikkia ihmisoikeuksia ja perusvapauksia yhdenvertaisesti muiden kanssa. Kohtuullisilla mukautuksilla edistetään vammaisten henkilöiden työllistymistä, työssä selviytymistä ja työn säilyttämistä, koulutusta ja elinikäistä oppimista.

Forssan kaupungille on laadittu henkilöstöä koskeva tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma. Forssan kaupunki työnantajana edistää toiminnassaan naisten ja miesten välistä tasa-arvoa tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti sekä luo ja vakiinnuttaa sellaisia hallinto- ja toimintatapoja, joilla varmistetaan naisten ja miesten tasa-arvon edistäminen asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa.

Kaupungin tasa-arvosuunnitelmaan on sisällytetty yhdenvertaisuussuunnitelma. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuus työelämässä tarkoittavat samanarvoisuutta ihmisten erilaisuudesta huolimatta, joten esimerkiksi työtehtävät ja asema määräytyvät osaamisen ja tavoitteisiin sitoutumisen perusteella.

Käytännössä tasa-arvo ja yhdenvertaisuus näkyvät työpaikan arjessa reiluna yhdessä tekemisen tunnelmana ja toteutuksena.

2.1 Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus Wahren-opistossa

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus ovat opistotoiminnan keskeisiä arvoja.

”Vapaan sivistystyön tarkoituksena on järjestää elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta yhteiskunnan eheyttä, tasa-arvoa ja aktiivista kansalaisuutta tukevaa koulutusta. Vapaana sivistystyönä järjestettävän koulutuksen tavoitteena on edistää ihmisten monipuolista kehittymistä, hyvinvointia sekä kansanvaltaisuuden, moniarvoisuuden, kestävän kehityksen, monikulttuurisuuden ja kansainvälisyyden toteutumista. Vapaassa sivistystyössä korostuu omaehtoinen oppiminen, yhteisöllisyys ja osallisuus.”

Kansalaisopiston taiteen perusopetusta säätelee Laki taiteen perusopetuksesta. Oppilaaksi ottamisesta taiteen perusopetukseen päättää koulutuksen järjestäjä. Hakijoihin sovelletaan yhdenvertaisia valintaperusteita. Muu koulutuksen järjestäjä kuin valtion oppilaitos voi tehdä yhden tai useamman kunnan tai muun koulutuksen järjestäjän kanssa sopimuksen oppilaiden ottamisesta. Oppilaaksiotossa edellytetyn tieto- ja taitotason taikka valmiudet täyttävälle, sopimuksessa tarkoitetuille tai kunnan järjestämässä koulutuksessa omasta kunnasta tuleville hakijoille voidaan antaa etusija oppilaaksiotossa. Edellä tarkoitettuja hakijoita, joille annetaan etusija oppilaaksiotossa, saa olla kuitenkin enintään puolet kulloinkin otettavista oppilaista.

2.1.1 Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden nykytilanne ja toteutuminen

Kansalaisopiston opetus on pääasiassa yli 16-vuotiaille suunnattua. Nuoremmille voi olla tarjolla omia kursseja sekä tehdään yhdessä –kursseja, joihin osallistutaan yhdessä aikuisen kanssa.

Kansalaisopiston opetus on avointa koulutustaustasta, kotipaikkakunnasta, sukupuolesta, alkuperästä, kielestä, uskonnosta, vakaumuksesta, mielipiteestä, seksuaalisesta suuntautumisesta, terveydentilasta tai vammaisuudesta riippumatta.

Valtaosa kansalaisopiston opetuksesta ei ole suunnattu tietyille kohderyhmälle. Tietyille kohderyhmille suunnatuissa kursseissa kyse on positiivisesta erityiskohtelusta, jonka tarkoituksena on lisätä aliedustettujen ryhmien (esim. miehet) osuutta opiskelijoissa.

Opisto edistää aktiivisesti toiminnassaan myös eri väestöryhmien (esim. maahanmuuttajat) osallisuutta.

Kurssisuunnittelu toteutetaan kansalaisopiston kehittämissuunnitelman linjausten mukaisesti. Kehittämissuunnitelmassa määritellään esimerkiksi yhteistyö eri toimijoiden kanssa, jonka tavoitteena on, ettei päällekkäistä toimintaa järjestetä muiden toimijoiden kanssa.

Kehittämissuunnitelmassa määritellään myös muut kurssisuunnittelun linjaukset. Ilmoittautuminen kansalaisopiston kaikille kursseille alkaa samaan.

Ennakoilmoittautumisia esimerkiksi edellisenä vuonna kansalaisopissa opiskelleilta kursseille ei oteta, vaan kaikilla on samanlainen mahdollisuus ilmoittautua kursseille.

Tasa-arvoa edistetään kurssimaksuilla, jotka pyritään pitämään kohtuullisina. Lisäksi taloudellisesti tiukassa olevien henkilöiden osallistumista edistetään esimerkiksi opintaseteliavustuksilla kurssimaksuja alentamalla sekä muilla alennuksilla.

Lisäksi on käytössä sisaralennus. Alennuksiin on käytössä kaupungin määrittelemä järjestelmä. Kansalaisopiston ja taidekoulun opetusta tarjotaan useassa eri rakennuksessa ja tilassa. Kaikki opetustilat eivät ole tällä hetkellä esteettömiä.

2.1.2 Suunnitelman laadinta, tavoitteet ja toiminta-ohjeet syrjintä ja häirintätilanteissa

Kansalaisopiston tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmatyö aloitettiin syksyllä 2022, jolloin kansalaisopiston rehtori, suunnittelijaopettaja, ja 4 opettajaa tekivät pohjatyötä.

Kansalaisopiston päätavoitteena on, että vuosien 2023-2026 aikana lisätään henkilökunnan ja opiskelijoiden osalta myös oppilaiden huoltajien tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustietoisuutta.

Syrjintä- ja häirintätilanteiden toiminta-ohjeet: Jos näet tai koet itse eriarvoista kohtelua, häirintää, kiusaamista tai syrjintää, sano ettet hyväksy sitä. On tärkeää ettet lähde pois tilanteesta tai anna sellaista kuvaa, ettet huomannut tilannetta. Lasten ja nuorten ryhmissä voidaan yhdessä keskustellen ottaa asia esille esimerkiksi lukuvuoden alussa. Sanallistamista voitte harjoitella vaikkapa lauseilla ”Tuo ei ole oikein” tai ”Noin ei saa sanoa”. Voit myös perustella esimerkiksi että ”Tuo ei ole reilua”. Pääasia on, ettet hyväksy kiusaamista, häirintää tai syrjintää. Jos eriarvoinen kohtelu ei lopu, kerro siitä. Oppilas ja opiskelija voi kertoa esimerkiksi opettajalle, suunnittelijaopettajalle, johtavalle opettajalle tai rehtorille ja opettaja tai muu henkilökunnan jäsen puolestaan suunnittelijaopettajalle, johtavalle opettajalle tai rehtorille. Myös sen, jota kiusaaminen, häirintä, syrjintä tai väkivalta eivät henkilökohtaisesti koske, mutta joka tietää niistä, tulisi uskaltaa kertoa. Jos eriarvoinen kohtelu jatkuu siitä huolimatta, että olet kertonut, kerro siitä uudelleen. Eriarvoinen kohtelu tulee selvittää ja lopettaa.

Selvittämisessä voidaan käyttää sovittelua. Suunnitelmakauden tavoitteena on, että kansalaisopiston vapaan sivistystyön ja taiteen perusopetuksen kurssien kurssiesittelytekstejä kehitetään ja muokataan niin, että tekstit ovat Forssan kaupungin viestinnän saavutettavuus-ohjeiden mukaisia. Kurssitekstien muokkaamisen aikana tarkistetaan myös, että kurssien, jotka ovat suunnattu esim. aliedustetuille kohderyhmälle, kurssiesittelytekstit ovat pyrityn tavoitteen kannalta oikeasuhtaisia. Kansalaisopiston kehittämissuunnitelman vuosittaisessa päivityksessä huomioidaan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusnäkökulma. Henkilökunnalta esiin nousseet kehittämiskohteet käsitellään opistopalaverissa vuosittain ja yhdessä sovitut toimenpiteet tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi kirjataan kehittämissuunnitelmaan. Toimenpiteiden lisäksi nimetään toimijat, vastuuhenkilöt ja aikataulu. Kaikki kansalaisopiston tilat, joissa opetusta järjestetään, eivät tällä hetkellä ole esteettömät. Kansalaisopiston henkilökunta tuo aktiivisesti esille kaupungin tilakeskukselle esteettömyyttä parantavia muutos- ja korjaustarpeita.

2.1.3 Suunnitelman hyväksyminen, tiedottaminen ja arviointi

Rehtori hyväksyy suunnitelman opettajakokouksessa käydyn keskustelun perusteella. Suunnitelmasta tiedotetaan kansalaisopiston henkilökuntaa sekä opiskelijoita. Suunnitelma on nähtävissä myös kansalaisopiston kotisivuilla.

Suunnitelmaa päivitetään joka neljäs vuosi. Kansalaisopisto arvioi tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista suunnitelmakauden aikana. Keväällä 2024 arvioidaan lukuvuoden alussa käyttöön otettujen syrjintä- ja häirintätilanteiden toimintaohjeiden käyttökelpoisuutta ja niitä kehitetään tarvittaessa yhdessä henkilökunnan kanssa seuraavalle lukuvuodelle. Jatkossa ohjeiden arviointi ja päivitys tehdään keväisin vuosittain.

Syksyllä 2023 laaditaan opiston henkilökunnalle tuntiopettajat mukaan lukien sekä opiskelijoille kysely, jonka avulla kartoitetaan tavoitteiden ja toimenpiteiden vaikuttavuutta. Kyselyn vastauksien perusteella suunnitellaan seuraavat tavoitteet. Kansalaisopiston tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman edistämisestä vastaavat kansalaisopiston ja taiteen perusopetuksen rehtori, kansalaisopiston suunnittelijaopettaja, taidekoulun johtava opettaja ja kaikki henkilöstöön kuuluvat oman tehtävänsä osalta. Suunnitelma päivitetään vähintään kolmen vuoden välein. Kansalaisopiston suunnittelijaopettaja vastaa suunnitelman päivittämisestä yhdessä muun henkilökunnan kanssa.

Suunnitelma on päivitetty tammikuussa 2023 kattamaan vuoteen 2026 asti.